

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI

Giáo trình
**ĐẠI SỐ
TUYẾN TÍNH**

NHÀ XUẤT BẢN THỐNG KÊ

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI

Đỗ Thị Thanh (Chủ biên)
Nguyễn Văn Tuấn - Phùng Thị Anh Vũ

Giáo trình ĐẠI SỐ TUYỂN TÍNH

NHÀ XUẤT BẢN THỐNG KÊ - 2023

LỜI NÓI ĐẦU

Đại số tuyến tính là học phần bắt buộc dành cho sinh viên khối ngành kỹ thuật của Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội được quy định 03 tín chỉ.

Giáo trình Đại số tuyến tính được biên soạn với mục tiêu trang bị những kiến thức cơ bản như: ma trận, định thức, hệ phương trình tuyến tính, không gian vector, ánh xạ tuyến tính, dạng toàn phương, ... Trong quá trình biên soạn, nhóm tác giả đã cố gắng chú trọng đến việc tăng cường phần ứng dụng của Đại số tuyến tính vào một số bài toán thực tế, liên quan đến chuyên ngành kỹ thuật.

Về cấu trúc, Giáo trình Đại số tuyến tính bao gồm ba chương như sau:

Chương 1: Ma trận - định thức - hệ phương trình, do TS. Đỗ Thị Thanh biên soạn.

Chương 2: Không gian vector do ThS. Phùng Thị Anh Vũ biên soạn.

Chương 3: Ánh xạ tuyến tính, dạng toàn phương do TS. Nguyễn Văn Tuấn biên soạn.

Phần cuối là Tài liệu tham khảo để các em sinh viên có thể tìm đọc thêm.

Hy vọng cuốn giáo trình này sẽ giúp các em sinh viên tiếp cận được kiến thức của môn học theo cách đơn giản và dễ hiểu.

Chúng tôi xin chân thành cảm ơn các đồng nghiệp ở hai bộ môn Toán Cơ bản và Toán Ứng dụng thuộc khoa Khoa học cơ bản đã có nhiều góp ý trong quá trình biên soạn giáo trình này.

Các tác giả rất mong nhận được những ý kiến đóng góp từ các nhà khoa học, các đồng nghiệp và bạn đọc để cuốn giáo trình ngày càng hoàn thiện hơn.

CÁC TÁC GIẢ

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Lời nói đầu	3
Chương 1: MA TRẬN - ĐỊNH THỨC - HỆ PHƯƠNG TRÌNH	11
1.1. MA TRẬN	11
1.1.1. Các khái niệm về ma trận	11
1.1.1.1. Ma trận cỡ $m \times n$	11
1.1.1.2. Ma trận đối	12
1.1.1.3. Ma trận không	12
1.1.1.4. Ma trận bằng nhau	12
1.1.1.5. Ma trận vuông	13
1.1.1.6. Ma trận tam giác	13
1.1.1.7. Ma trận bậc thang	13
1.1.1.8. Ma trận chéo	14
1.1.1.9. Ma trận đơn vị	14
1.1.1.10. Ma trận đối xứng	15
1.1.1.11. Ma trận chuyển vị	15
1.1.2. Các phép toán với ma trận	16
1.1.2.1. Phép cộng ma trận	16
1.1.2.2. Phép nhân một số với ma trận	16
1.1.2.3. Phép nhân hai ma trận	17
1.1.3. Các phép biến đổi ma trận	20
1.2. ĐỊNH THỨC	21
1.2.1. Các khái niệm	21
1.2.1.1. Phần phụ đại số	21
1.2.1.2. Định thức	22
1.2.2. Một số tính chất của định thức	24

1.2.3. Một số phương pháp tính định thức	27
1.2.3.1. Tính định thức bằng cách khai triển theo một dòng hoặc một cột của định thức	27
1.2.3.2. Tính định thức bằng phương pháp biến đổi sơ cấp	29
1.3. MA TRẬN NGHỊCH ĐẢO	30
1.3.1. Định nghĩa ma trận nghịch đảo	30
1.3.2. Điều kiện cần và đủ để ma trận vuông có ma trận nghịch đảo	30
1.3.3. Cách tìm ma trận nghịch đảo	31
1.3.3.1. Tìm ma trận nghịch đảo dựa vào ma trận phụ hợp	31
1.3.3.2. Tìm ma trận nghịch đảo bằng phép biến đổi sơ cấp (phương pháp Gauss-Jordan)	33
1.3.4. Ứng dụng của ma trận nghịch đảo	34
1.3.4.1. Giải phương trình ma trận	34
1.3.4.2. Ứng dụng ma trận nghịch đảo vào bài toán thực tế	36
1.4. HẠNG CỦA MA TRẬN	40
1.4.1. Khái niệm hạng của ma trận	40
1.4.1.1. Ma trận con cấp p	40
1.4.1.2. Hạng của ma trận	42
1.4.2. Tìm hạng của ma trận bằng cách tính định thức bao quanh	42
1.4.3. Tìm hạng của ma trận bằng các phép biến đổi sơ cấp	43
1.5. HỆ PHƯƠNG TRÌNH TUYẾN TÍNH	45
1.5.1. Hệ phương trình tuyến tính tổng quát	45
1.5.1.1. Các khái niệm	45
1.5.1.2. Hệ tương đương	47
1.5.1.3. Các phép biến đổi tương đương	47
1.5.1.4. Điều kiện tồn tại nghiệm	48

1.5.2. Một số dạng hệ phương trình tuyến tính đặc biệt	49
1.5.2.1. Hệ phương trình tuyến tính thuần nhất	49
1.5.2.2. Hệ phương trình tuyến tính dạng tam giác	49
1.5.2.3. Hệ phương trình tuyến tính dạng hình thang	50
1.5.3. Các phương pháp giải hệ phương trình tuyến tính	52
1.5.3.1. Phương pháp Gauss	52
1.5.3.2. Phương pháp giải hệ Cramer	56
1.5.4. Ứng dụng của hệ phương trình tuyến tính	60
1.5.4.1. Bài toán giải mạch điện	60
1.5.4.2. Bài toán xác định lưu lượng của một hệ thống mạng	66
1.5.5. Sử dụng phần mềm Matlab với ma trận, định thức, hệ phương trình	70
BÀI TẬP CHƯƠNG 1	79
Chương 2. KHÔNG GIAN VECTO	85
2.1. KHÔNG GIAN VECTO	85
2.1.1. Khái niệm không gian vector	85
2.1.1.1. Định nghĩa 2.1	85
2.1.1.2. Tính chất	89
2.1.1.3. Định nghĩa 2.2	89
2.1.2. Không gian con	89
2.1.2.1. Định nghĩa 2.3	89
2.1.2.2. Định lý 2.1	90
2.1.3. Không gian con sinh bởi hệ vector	91
2.1.3.1. Tổ hợp tuyến tính của hệ vector	91
2.1.3.2. Không gian con sinh bởi một hệ vector	95

2.2. HỆ VECTƠ ĐỘC LẬP TUYẾN TÍNH, PHỤ THUỘC TUYẾN TÍNH	97
2.2.1. Khái niệm hệ vectơ độc lập tuyến tính, phụ thuộc tuyến tính	97
2.2.1.1. Định nghĩa 2.6	97
2.2.1.2. Các tính chất	101
2.2.1.3. Ứng dụng định thức để khảo sát một hệ vectơ trong R^n	101
2.2.2. Cơ sở của không gian vectơ	104
2.2.2.1. Khái niệm cơ sở của không gian vectơ	104
2.2.2.2. Toạ độ của vectơ	105
2.2.2.3. Số chiều của không gian vectơ	107
BÀI TẬP CHƯƠNG 2	112
Chương 3. ÁNH XẠ TUYẾN TÍNH, DẠNG TOÀN PHƯƠNG	117
3.1. ÁNH XẠ TUYẾN TÍNH	117
3.1.1. Định nghĩa	117
3.1.2. Các phép toán về ánh xạ tuyến tính	121
3.1.3. Tính chất của ánh xạ tuyến tính	121
3.1.4. Khái niệm hạt nhân và ảnh của ánh xạ tuyến tính	121
3.1.5. Sự xác định một ánh xạ tuyến tính	122
3.2. VECTƠ RIÊNG - GIÁ TRỊ RIÊNG	124
3.2.1. Véc tơ riêng, giá trị riêng của ma trận	124
3.2.2. Phương pháp tìm giá trị riêng và véc tơ riêng của ma trận	124
3.2.2.1. Tìm giá trị riêng của ma trận	124
3.2.2.2. Tìm vectơ riêng của ma trận	125
3.3. CHÉO HÓA MA TRẬN	130
3.3.1. Các khái niệm	130
3.3.2. Điều kiện để một ma trận chéo hóa được	130

3.3.3. Thuật toán chéo hóa ma trận	131
3.3.4. Ứng dụng trong tổng hợp bộ điều khiển hệ thống điều khiển tự động trong miền không gian trạng thái	135
3.4. DẠNG TOÀN PHƯƠNG	142
3.4.1. Dạng toàn phương	142
3.4.1.1. Định nghĩa 3.10	142
3.4.1.2. Ma trận của dạng toàn phương	143
3.4.1.3. Hạng của dạng toàn phương	145
3.4.1.4. Dạng chính tắc của dạng toàn phương	145
3.4.2. Đưa dạng toàn phương về dạng chính tắc bằng phương pháp Lagrange	146
3.4.3. Phương pháp Jacobi (Phương pháp biến đổi tam giác)	155
3.4.4. Đưa dạng toàn phương về dạng chính tắc bằng phương pháp trực giao	158
3.4.4.1. Cơ sở trực chuẩn	158
3.4.4.2. Quá trình trực giao hóa Gram - Schmidt	159
3.4.4.3. Quy trình tìm ma trận trực giao đưa dạng toàn phương về dạng chính tắc	161
BÀI TẬP CHƯƠNG 3	170
TÀI LIỆU THAM KHẢO	175

Giáo trình
**ĐẠI SỐ
TUYỂN TÍNH**

Bạn đọc được phục vụ tài liệu tại:

**Trung tâm Thông tin Thư viện
Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội**

● **Tại TP. Hà Nội:**

Cơ sở 1: Phường Minh Khai, Q. Bắc Từ Liêm

Cơ sở 2: Phường Tây Tựu, Q. Bắc Từ Liêm

● **Tại Hà Nam:**

Cơ sở 3: Phường Lê Hồng Phong, thành phố Phủ Lý

Website: www.hau.edu.vn

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP
TRUNG TÂM THÔNG TIN THƯ VIỆN

Mã sách: 080800334

ISBN-13: 978-604-75-2593-5

Giá: 40.000đ